ROMAN

ütopya

İNGİLİZCEDEN ÇEVİREN: DENİZ ARSLAN

DÜNYA EDEBİYATI

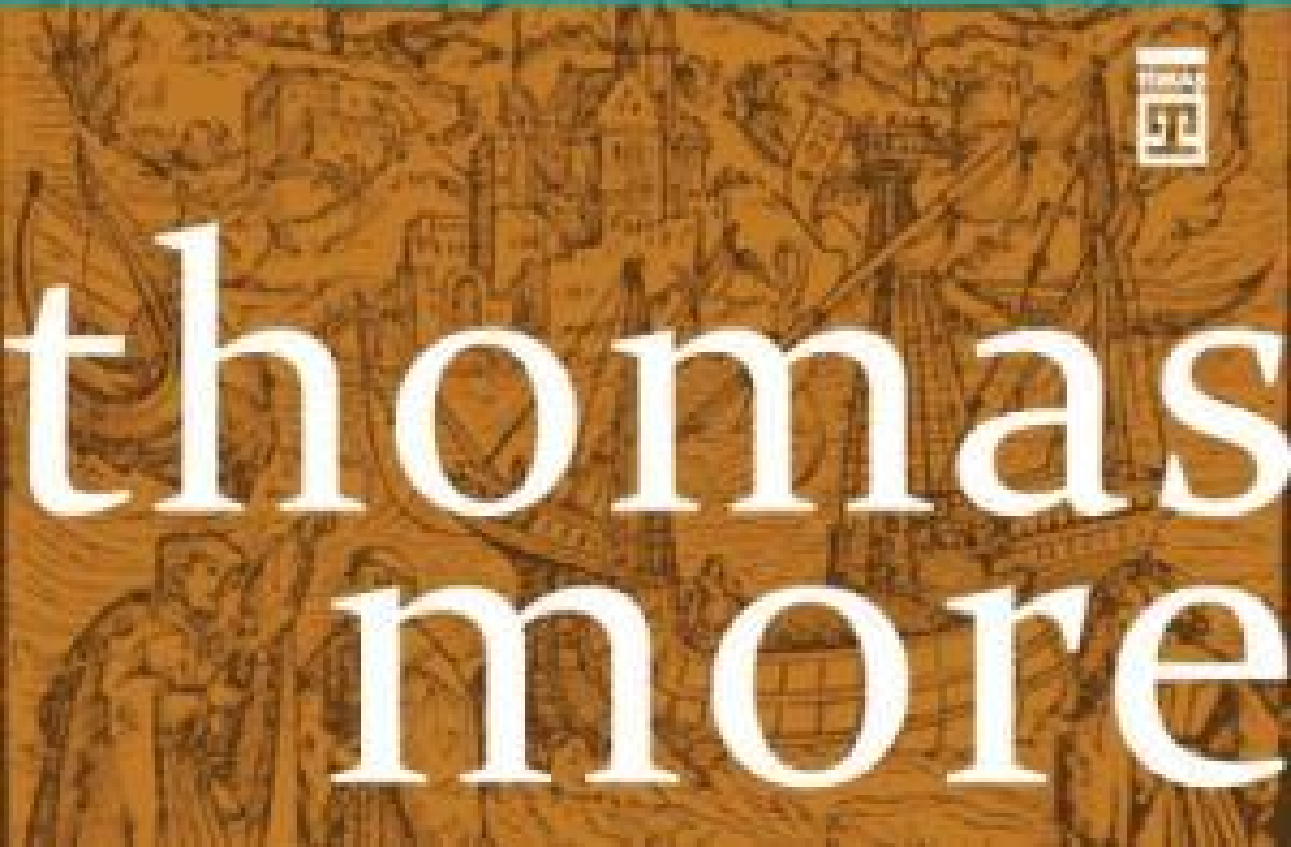

thomas more

ÜTOPYA
Thomas More

Dünya Roman - Öykü

TİMAŞ YAYINLARI | 3573
Edebiyat Kitaplığı
Dünya Edebiyatı Dizisi | 20

EDİTÖR
Ayşe Tuba Ayman

KAPAK TASARIMI
Ravza Kızıltuğ

1. BASKI
Haziran 2014, İstanbul

5. BASKI
Mayıs 2020, İstanbul

ISBN
ISBN 978-605-08-1660-0
9 786050 816600

TİMAŞ YAYINLARI
Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No:5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr
timas@timas.com.tr
timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 45587

BASKI VE CİLT
Mega Basım
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No:3 Baha İş Merkezi
Avcılar / İstanbul
Telefon: (0212) 412 17 00

Matbaa Sertifika No: 44452

YAYIN HAKLARI
© Bu kitabın Türkiye'deki tüm yayın hakları Timaş Yayınları'na aittir.
Tanıtım amacıyla yapılacak alıntılar dışında hiçbir şekilde
kopya edilemez, çoğaltılamaz, yayınlanamaz.

RAPHAEL HYTHLODAY'İN KUSURSUZ BİR ÜLKENİN NASIL OLMASI GEREKTİĞİ ÜZERİNE KONUŞMALARI

Büyük bir hükümdarda olması gereken tüm erdemlerle donatılmış, mağlup edilemez İngiltere Kralı VIII. Henry, yüce Kastilya Prensi Charles ile yaşadıkları çok da küçük olmayan sorunlardan ötürü, ikisi arasındaki meseleleri incelemem ve yoluna koymam için beni kendi elçisi olarak Flamanya'ya gönderdi. Yoldaşım ve kader ortağım, Kral'ın yakın zaman önce, alkışlar arasında başpiskoposluğa atadığı Cuthbert Tonstal'dı; lakin onun hakkında bir şey söylemeyeceğim, bir dostun tanıklığına kuşkuyla bakılacağından korktuğumdan değil, ama dostumun yüksek bilgisi ve erdemlerine haksızlık etmekten korkarım. Şu meşhur atasözündeki gibi "güneşi fenerle göstermeye" kalkışmadıkça, dostumun nâmı benim övgülerime ihtiyaç duymayacak denli alıp yürümüştür. Prens tarafından bizimle görüşmeleri için görevlendirilmiş heyetle, anlaşma gereği Bruges kentinde bir araya geldik. Heyet saygıdeğer insanlardan oluşuyordu. Bruges'un Uçbeyi heyetin başkanı ve önde gelen üyesiydi; ama içlerinde en bilge görünen ve herkes namına konuşan Casselsee Belediye Başkanı George Temse idi. Fıtrat icabı belagat sanatına hâkim olan Temse, hukuki konularda da çok bilgiliydi ve zaten varolan

kapasitesi, deneyimiyle birleşince, bu konuları büyük ustalıkla dile dökebiliyordu.

Anlaşmaya varamadığımız birkaç görüşmenin ardından, onlar Prens'i bilgilendirmek için birkaç günlüğüne Brüksel'e giderken, ben de işlerimiz uygun olduğundan Antwerp'e geçtim. Oradayken ziyaretime gelenler arasından biri, beni hepsinden daha çok memnun etti. Bu Antwerp doğumlu, son derece onurlu ve kendi şehrinde itibar sahibi bir adam olarak bilinen Peter Giles'ti. Gerçi bu itibar bile onun hak ettiğinden azdı, zira ben başka bir yerde ondan daha iyi eğitimli ve daha iyi yetiştirilmiş bir genç adamın olduğuna inanmıyorum. Kendisi öyle saygın ve öyle bilgili, çevresindekilere karşı öylesine medeni, dostlarına karşı öyle kibar ve genel olarak öylesine canlı ve sevgi dolu bir insan ki; her bakımdan böylesine kusursuz bir arkadaşı, belki birkaç istisna hariç, insan hiçbir yerde bulamaz: Peter Giles olağanüstü alçakgönüllü, hiç kötülük düşünmeyen bir insan ve buna rağmen kimsede onunkinden daha sağgörülü bir gösterişliliğe rastlanamaz. Sohbeti öyle bir keyif ve masum bir mutluluk veriyordu ki, birlikte geçirdiğimiz zaman içinde, ülkeme, karıma ve çocuklarıma duyduğum dört aylık ayrılığın şiddetlendirdiği özlem bile azalmaya yüz tuttu. Bir gün, şehrin en çok ziyaret edilen ana kilisesi St. Mary's'deki ayinden dönerken tesadüfen, onu hayatının baharını geride bırakmış bir yabancıyla konuşurken gördüm; yanık tenli, uzun sakallı adamın üzerinde sırtına özensizce atılmış bir pelerin vardı. Adamın görünüş ve tutumundan hareketle onun bir denizci olduğuna hükmettim. Peter beni görür görmez, yanıma gelip selam verdi. Tam onun selamına karşılık verecekken, beni bir kenara çekti ve az önce konuştuğu adamı işaret ederek, "Şu

adamı görüyor musunuz? Ben de tam onu size getirmeyi düşünüyordum." dedi.

"Siz kefil olduğunuz sürece başımın üstünde yeri var." diye cevap verdim.

"Bu adamı tanısaydınız, ben kefil olmasam da böyle düşünürdünüz." dedi dostum. "Zira bilinmeyen halklar ve ülkelerle ilgili bu adam kadar çok bilgi sahibi olan bir kişi daha yoktur yeryüzünde. Sizin bu konularla yakından ilgilendiğinizi de iyi biliyorum."

"O zaman tahminim yanlış değilmiş, zira ilk bakışta onu bir denizciye benzettim."

"Ama yanlışınız var," dedi Peter Giles, "çünkü o bir denizci olarak değil, bir gezgin, hatta bir filozof olarak denize açılmıştır. Ailesinden gelen Hythloday adını da taşıyan bu Rafael, Latinceye yabancı değildir, ama kendini bu dilden çok Yunancaya adadığı için, asıl olarak Yunan diline fazlasıyla hâkimdir. Çünkü asıl tutkusu felsefedir ve Seneca ile Cicero'nun eserleri dışında, Romalıların bize felsefe niyetine pek de kıymetli bir şey bırakmadıklarını iyi bilir. Doğuştan Portekizlidir. Dünyayı gezmeyi o kadar çok istemiş ki, mülklerini kardeşlerine bölüştürdükten sonra, Amerigo Vespucci'nin atıldığı maceraya o da atılmış ve şu ana kadar bilinen dört yolculuğundan üçünde üzerine düşeni yapmış. Yalnızca son seferlerinde onunla birlikte geri dönmemiş, Yeni Kastilya'ya yaptıkları bu seferde ulaştıkları en uç noktada bırakılan yirmi dört adamdan biri olmak için ondan, neredeyse zorla, izin almayı başarmış. Ama orada bırakılmak, evine dönüp memleketinde gömülmektense seyahat etmeyi

tercih eden Rafael açısından çok da üzücü olmamış; zaten o hep cennete giden yolun bütün yerlerde aynı olduğunu ve mezarı olmayanların da aynı gökyüzünün altında olduğunu söyler. Ama yine de Tanrı ona karşı bu kadar merhametli davranmamış olsa, bu düşünce yapısı ona pahalıya mâl olacaktı; zira beş Kastilyalıyla birlikte birçok ülkeyi dolaştıktan sonra, nihayet talihin garip bir cilvesi sonucu, Seylan'a ve oradan da Kalküta'ya ulaşıp, burada büyük bir mutluluk içinde limandaki Portekiz gemilerini görmüş. Sonuç olarak kimse beklemediği halde nihayet ülkesine dönebilmiş."

Peter bunları bana anlattığında, sohbetinin son derece makbûl olacağını bildiği bir adamı bana tanıştırma inceliği gösterdiği için ona teşekkür ettim ve bunun ardından Rafael'le birbirimizi kucakladık. Yeni tanışan iki yabancı açısından alışıldık olan bu nezaket gösterilerinin ardından, hep beraber benim evime gittik ve bahçede bir banka oturup konudan konuya atlayarak laflamaya koyulduk. Rafael bize, Vespucci yeniden denize açıldıktan sonra, o ve yoldaşlarının Yeni Kastilya'da kaldığını, zaman içinde yöre halkının sevgisini kazandıklarını, sık sık görüşmeye başladıkları halka gayet kibar davrandıklarını anlattı. Öyle ki en sonunda onlarla birlikte hiç korkmadan yaşamaya başladıkları gibi, halkla dostça ilişkiler kurup adını ve ülkesini unuttuğum prensin kalbini kazanmayı bile başarmışlar; prens onlara gereken her türlü konforu sağlamakla kalmamış; deniz seyahatleri için tekneler, kara seyahatleri için de arabalar tahsis etmiş. Parlak zekâlarını başkaları da görsün diye, yanlarına sadık bir mihmandar katıp onları diğer prenslere de göndermiş tanışmaları için. Böylece Rafael ve arkadaşları, günlerce süren

yolculukların ardından hepsi de gayet iyi yönetilen, bayındır kasaba ve şehirlere, krallıklara konuk olmuşlar.

Ekvator çizgisinin altında, her iki tarafta da güneşin uzanabildiği her yerde, güneşin dinmek bilmeyen sıcağına kavrulan devasa çöller varmış; toprak kuru, üzerindeki her şey kasvet içinde ve tüm mekânlar ya bütünüyle ıssız, ya da vahşi hayvanlar ve yılanlarla yahut vahşilikte ya da acımasızlıkta onlardan farkı olmayan insanlarla doluymuş. Ama yollarına devam ettikçe, yepyeni bir ortam belirmiş Rafael ve arkadaşlarının gözlerinin önünde, her şeyin daha ılımlı hale geldiği, havanın daha az yakıcı, toprağın daha verimli ve hayvanların bile daha az vahşi bir hale büründüğü bir ortammış bu. Ve en sonunda, kendi aralarında ya da komşularıyla ticaret yapmakla kalmayıp, deniz ve kara yoluyla son derece ücra ülkelerle de ticari ilişkiler kurmuş ülkeler, kasabalar ve şehirler görmüşler. Burada birçok ülkeyi görme fırsatı bulmuşlar, zira bir şekilde denize açılıp da muhabbetle karşılanmadıkları bir gemi yokmuş. İlk gördükleri gemilerin tabanı düz, yelkenleri hasır ve kamışla örülüymüş, sadece bazıları deridenmiş; ama daha sonra, omurgaları yuvarlak ve yelkenleri yelken bezinden imal edilmiş, her bakımdan bizim gemilerimize benzeyen, mürettebatının da hem astronomiden hem de denizcilikten anladığı gemilerle karşılaşmışlar. Rafael, o ana kadar haberdar olmadıkları mıknatısı nasıl kullanacaklarını onlara öğreterek özellikle gözlerine girmiş. Önceleri yalnızca yaz aylarında ve tedbiri hiç elden bırakmaksızın denize açılırken; şimdi mıknatısa bel bağlayarak kendilerine fazla güvenir, mevsimler arasında ayrım yapmaz olmuşlar. Öyle ki aslında çok işlerine yarayacak bu keşfin, kendi tedbirsizlikleri yüzünden başlarına bela açacağından korkmaya başlamış Rafael.

Bununla birlikte Rafael gittiği yerlerde gördüğü her şeyi bize anlatırsa bunun çok uzun süreceğini, mevcut amacımızdan büyük ölçüde sapacağımızı söyledi. Medenileşmiş uluslar arasında gözlemlediği o bilgece ve ihtiyatlı tutumlarla ilgili anlatılması gerekenleri belki daha uygun bir zamanda bizimle paylaşabilirdi. Ona tüm bunlarla ilgili birçok soru sorduk ve o da hepsine gayet istekli cevaplar verdi. Artık herkesin haberdar olduğu canavarlarla ilgili ise fazla bir şey sormadık; zira aç kurt ve köpeklerle, acımasız yamyamlarla ilgili hikâyeleri her yerde duyabilirsiniz; asıl ilginç olan doğru düzgün yönetilen ülkelerin hikâyelerini duymaktır.

Bize hem bu yeni keşfedilen ülkelerde yanlış giden şeyleri, hem de kendi sorunlarımızı düzeltmek için örnek olabilecek uygulamaları anlatırken gayet eliaçık davrandı, ama daha önce söz verdiğim gibi bunları başka bir zaman anlatabilirim. Zira şu anda, ben sadece onun Ütopyalıların tutum ve yasalarıyla ilgili bize söylediklerini anlatma niyetindeyim. Ama önce lafın nasıl olup da bu ülkeye geldiğini anlatayım. Rafael bu uluslarla bizim aramızdaki ortak sorunlarla ilgili müthiş yargılarda bulunduktan, hem burada hem oradaki bilgece kurumlardan söz ettikten, gittiği her ülkenin gelenek ve yönetilme biçiminden, sanki bütün hayatını orada geçirmişçesine ayrıntılı bilgiler verdikten sonra; hayranlık içinde kalan Peter, "Rafael, nasıl oldu da bir kralın hizmetine girmediniz şaşırıyorum, zira hiçbirinin buna karşı koyacağını sanmam; gerek insanlar, gerek nesneler hakkındaki eğitim ve bilgi düzeyiniz öyle yüksek ki, onların iyi vakit geçirmesini sağlamakla kalmaz, vereceğiniz örnek ve tavsiyelerle onlara büyük fayda da sağlarsınız. Böylelikle hem

kendiniz için bir şey yapmış olursunuz, hem de dostlarınıza faydanız dokunur." dedi.

"Dostlarım açısından," dedi Rafael, "fazla endişelenmeme gerek yok, çünkü üzerime düşeni yaptım. O zamanlar hem sağlığım yerindeydi, hem de genç ve körpeydim. Elimde avucumda ne varsa, tüm bunlardan dostlarım ve akrabalarım da nasiplerini aldılar zaten. Oysa başka insanlar yaşlanıp hastalanana kadar bunlardan ayrılamazlar ve ancak o zaman, artık tadını çıkaramayacakları için, gönülsüz de olsa bunlardan kopmak zorunda kalırlar. Bana kalırsa dostlarım bununla yetinmeli ve onlar adına herhangi bir kralın kölesi olmamı falan benden beklememeliler."

"Gayet güzel!" dedi Peter; "Ben de zaten bir kralın kölesi olmanız gerektiğini kast etmiyorum, sadece onlara yardım edebilir ve işlerine yarayabilirdiniz."

Rafael, "Hangi kelimeyi seçtiğiniz asıl meseleyi değiştirmez." dedi.

"Ama nasıl ifade ederseniz edin," dedi Peter, "hem özel olarak dostlarınıza hem de kamuya daha faydalı olabileceğiniz ve kendinizi de daha mutlu kılabileceğiniz başka bir yöntem bilmiyorum."

"Mutlu mu?" diye karşılık verdi Rafael. "Hislerime aykırı davranarak nasıl mutlu olabilirim ki? Ben şu anda istediğim gibi yaşıyorum, ki bana kalırsa pek az saray mensubu bunu söyleyebilir. Ayrıca kodamanların gözüne girmek isteyen o kadar çok kişi var ki, benimle ya da huyu bana benzeyen başkalarıyla uğraşmamak onlar açısından büyük bir kayıp olmayacaktır."

Bunun üzerine ben devreye girdim: "Anlıyorum ki Rafael, ne ün ne de zenginlik peşindesiniz ve ben bu dünyanın kodamanlarındansa sizin gibi insanlara daha çok değer veriyor ve hayranlık duyuyorum. Ama yine de, zamanınızı ve zekânızı devlet işlerine vakfederseniz, bu sizi rahatsız hissettirecek bile olsa, sizinki gibi cömert ve felsefeye yatkın bir ruhun çok büyük faydalar sağlayacağı kesindir. Ayrıca bunu yapmanın en iyi yolu da büyük bir hükümdarın danışma meclisine girip onu soylu ve adil politikalar uygulamaya sevk etmek olsa gerek. Zaten böyle bir görevde olsanız tam da bunu yapacağınıza hiç şüphem yok. Zira iyilik de kötülük de sonsuz bir pınar gibi hükümdardan çıkıp halkına ulaşır. Bu konuda hiç tecrübeniz, engin bilginiz ya da eğitiminiz olmasaydı dahi, sırf deneyimleriniz bile sizi tüm kralların arayıp da bulamadığı türden bir danışman kılmaya yeterdi."

"İki kere yanılıyorsunuz Bay More," dedi Rafael, "hem benim hakkımdaki görüşlerinizde, hem de bu işlerle ilgili yargılarınızda. Zira ben sizin düşündüğünüz kadar ehil biri değilim, bu yüzden dediğinizi yapmış olsam, benim huzurumu bozmamın halka en ufak bir yararı dokunmaz. Öyle ki birçok hükümdar kendilerini barış zamanı yapılacak işlerden çok savaş işlerine vakfeder ve benim de bu konularda ne bilgim, ne de hizmet etmeye isteğim var. Bu hükümdarlar genel olarak sahip olduklarını iyi yönetmekten çok, haklı ya da haksız nedenlerle, yeni ülkelere sahip olmakla ilgilenirler ve bunların çevresindeki devlet adamları da o kadar bilgedir ki, hiçbirinin yardıma ihtiyacı yoktur; yani kendilerini öyle sandıkları için yardıma da ihtiyaçları olmadığını düşünürler. Aralarına birini alsalar bile, sırf hükümdara dalkavukluk edip, onu övgülere boğarak

hükümdarın kişisel gözdesi haline gelecek birini tercih ederler. Zira tabiatımız gereği hepimiz övülmeyi ve kendi fikirlerimizden memnuniyet duyulmasını isteriz: Bilirsiniz, kuzguna yavrusu şahin görünürmüş. Şimdi, diğerlerine hasetle bakan ve sadece kendini beğenen kişilerden oluşan böyle bir sarayda, insan tarih kitaplarından bildiği ya da seyahatlerinde öğrendiği bir şeyi ortaya attığı zaman, diğerleri hemen kendi bilgelik ve itibarlarının tehlikeye gireceğini ve bu öneriye bir kusur bulamazlarsa kendi çıkarlarının zarar göreceğini düşünürler. Eğer hiçbir şey işe yaramazsa, 'atalarımız bunu böyle yapardı ve bizim açımızdan da yapılacak en iyi şey bunun aynısını tekrarlamaktır' bahanesine sığınırlar. Sonra da bunun söylenmesiyle birlikte mesele tamamıyla halledilmiş gibi ve herhangi birinin atalarından daha bilgece bir şeyler ortaya atma ihtimali çok büyük bir tehlikeymiş gibi davranırlar. Bir yandan da geçmişten miras kalan birçok güzel şeyden gönüllü olarak vazgeçtikleri halde, onlardan daha iyisi teklif edildiğinde, inatla bu geçmişe saygı bahanesine sığınırlar. Bu kibirli, aksi ve saçma sapan akıl yürütme biçimi birçok yerde karşıma çıktı, hatta bir keresinde de İngiltere'de."

"Bulundunuz mu orada?" diye sordum.

"Evet bulundum ve birkaç ay kaldım." diyen Rafael devam etti, "Birçok yoksulun katliama uğradığı Batı'daki isyandan kısa bir süre sonra oradaydım. O dönem için, Canterbury Başpiskoposu, Kardinal ve İngiltere Başbakanı olan muhterem rahip John Morton'a çok şey borçluyum. Peter, -size anlatıyorum zira Mr. More bahsettiğim kişiyi çok iyi tanıyor- Piskopos üstün karakteriyle olduğu kadar bilgeliği ve faziletleriyle de her türlü

saygıyı hak eden bir adamdı. Orta boyluydu, yılların etkisi onu yıpratmamıştı. Görünüşü korkudan çok saygı hissi uyandırıyordu. Hoşsohbetti, ama ciddi ve ağırbaşlıydı. Kimi zaman işi için makamına gelenleri, terbiye sınırlarını aşmadan bir sınava çeker ve böylece onların ruh ve kafa yapısını keşfederdi. Hele de karşısındaki kişi, tıpkı kendisi gibi yüzsüzlük sınırını aşmayan bir kişiyse bilhassa memnun olur ve devlet işlerinin en çok da böylesi insanlara göre olduğunu düşünürdü. Sözleri zarif ve tesirliydi. Hukuk konusunda özellikle yetenekliydi; birçok konuyu çok iyi anladığı gibi müthiş de bir hafızası vardı. Doğanın ona bahşettiği bu mükemmel yetenekleri çalışma ve tecrübe yoluyla geliştirmekten de geri kalmamıştı. Ben İngiltere'de iken Kral büyük ölçüde danışmanlarının söyledikleri doğrultusunda hareket ediyordu ve hükümet yönetimi de Kardinal'in elinde gibi görnüyordu. Zira gençliğinden bu yana devlet işleri konusunda deneyim kazandığı ve feleğin çemberinden çok kereler geçtiği için, elbette birçok fedekârlığa katlanmak suretiyle sonsuz bir bilgeliğe sahip olmuştu ve böylesine zorlu yollardan geçerek elde ettiği bu bilgelikten kolay kolay vazgeçecek değildi.

Onunla akşam yemeği yediğimiz bir gün, masamızdaki şu İngiliz avukatlardan biri, o dönem hırsızlara karşı verilen ağır cezalardan müthiş bir övgüyle söz etmeye koyuldu. 'O kadar çok hırsız infaz ediliyordu ki, kimi zaman bir darağacına yirmi tanesi birden asılıyor!' Sonra aynı adam, 'Merak ediyorum,' dedi, 'pek azı adalatten kaçabildiği halde neden hâlâ sağı solu soyan bu kadar çok hırsız var etrafta?' Ben bunun üzerine, Kardinal'in masasında izin almaksızın konuşma cüretinde bulunarak, 'Bunda merak edilecek bir şey yok.' dedim. 'Zira hırsızları bu şekilde cezalandırmak ne adilane ne de halkın ya-

rarına bir şey. Ceza hem çok ağır, hem de o ölçüde etkisiz; öyle ki basit bir hırsızlık bir insanın canını alacak kadar ağır bir suç olmadığı gibi, karınlarını doyurmak için başka çaresi olmayan bu insanları caydırmaya da yetmiyor. Bu konuda, yalnızca İngiltere'de siz değil, dünyanın birçok ülkesindeki insanlar da öğrencilerine ders vermekten çok onları cezalandırmayı tercih eden öğretmenler gibi davranıyorlar. Hırsızlara korkunç cezalar vermek yerine insanların yaşamını kolaylaştıracak ve onları canları pahasına hırsızlık yapmaktan alıkoyacak önlemleri almak çok daha iyi olurdu.' Adam bunun üzerine, 'Bu konuda zaten gereken yapılıyor.' dedi. 'Bu insanlar yoldan çıkmaya meyilli olmasalar, hayatlarını kazanabilecekleri bir zanaat edinebilir ya da çiftçilikle uğraşabilirler.' Ben bunun üzerine, 'Bu dedikleriniz bir işe yaramaz,' deyip devam ettim, 'çünkü bunların birçoğu en son Kelt isyanlarında ve bundan önce Fransa ile yaptığınız savaşlarda uzuvlarını kaybetmiş ve kralları uğruna, ülkeleri için sakat kalmış insanlar. Bu yüzden eski zanaatlarını icra edemedikleri gibi, yenilerini öğrenmek için de çok yaşlılar. Haydi, savaşlar belirli aralıklarla ve rasgele gerçekleşen olaylar olduğu için bunları bir yana bırakalım. Sizin gibi soylular arasında da tıpkı birer parazit gibi yaşayan, gelirlerini artırmak için başkalarının soyup soğana çevirdikleri kiracılarının sırtından geçinenler yok değil. Ellerinde bu olanak olmasa savurganlıkları yüzünden dilenciliğe kadar düşecek olan böylelerinin tasarruftan anladıkları tek şey de bu. Ama bu yetmezmiş gibi, hayatlarını kazanabilecekleri hiçbir sanatları olmayan birçok aylağı da kendileri gibi yanlarında taşıyorlar. Ve bunlar efendileri ölünce ya da bizzat kendileri hastalanınca kendilerini kapının önünde buluveriyorlar. Zira siz efendiler, hasta bir insana

bakmaktansa aylak birini beslemeyi tercih edersiniz ve halefler genellikle selefleri kadar büyük bir aileyi bir arada tutmakta güçlük çekerler. Şimdi bu kapının önüne konulanların midesi ne kadar boşsa, hırsızlık iştahları da o kadar büyük oluyor. Zaten başka ne yapabilirler ki? Sağda solda dolaşa dolaşa, hem sağlıkları, hem giysileri yıpranır ve pejmürde, hırpani bir hale bürünürler. Soylular onların suratına bile bakmazken, onların aylaklığa ve sefaya düşkünlüğünü, bir zamanlar elinde kılıç-kalkanla caka satıp, çevrelerindekilere bütün küstahlıklarıyla tepeden bakarak fink attıklarını unutamamış yoksullar ise buna cesaret edemezler, çünkü bu insanların kazma kürek tutmayı bile bilmediklerini ve yoksul bir adamın vereceği yevmiye ile yemeğin onları tatmin etmeyeceğini iyi bilirler.'

Adam bunun üzerine, 'Tam da böylesi adamların varlığından ötürü sevinç duymalıyız, zira ihtiyacımız olan orduların nüvesini işte böyle adamlar teşkil ediyor; bunlar, çiftçi ve tüccarlar gibi değildirler, doğuştan yiğit ve coşkulu adamlardır,' diye karşılık verdi.

Ben de ona şu cevabı verdim: 'O zaman pekâlâ savaşlar uğruna hırsızlara da değer verebilirsiniz, çünkü birine sahip oldukça diğerinin eksikliğini asla hissetmeyeceksiniz. Nasıl ki soyguncular kimi zaman yiğitçe çarpışan birer askere dönüşürse, bazı askerler de aynı şekilde cesur birer soyguncu haline gelir; bu ikisinin arasındaki sınır işte bu kadar incedir. Tabii diğer yandan, çok sayıda hizmetkâra sahip olma geleneği de bu ülkeye özgü bir durum değil. Fransa'da çok daha belalı bir güruh var mesela, çünkü bütün ülke barış zamanında da (eğer böylesi bir duruma barış denilebilirse tabii) bakılıp beslenen as-

kerlerle dolu. Siz o soyluların etrafındaki aylakçı takımının neden beslenmesi gerektiğini düşünüyorsanız, bunlar da o nedenle besleniyorlar. Yani, kamu güvenliği açısından bir ordunun sürekli hazır tutulması gerektiğini öne süren o sözde devlet adamı bakışı yüzünden. Eğitimsiz adamlara güvenilmeyeceğini düşünüyor ve kimi zaman sırf bu askerleri gırtlak kesmek konusunda eğitebilmek için ya da Sallust'un dediği gibi, 'adamların eli kolu paslanmasın diye' savaş çıkarmak için bahane arıyorlar. Ama Fransa bu canavarları beslemenin ne kadar tehlikeli bir iş olduğunu yaşayarak öğrendi. Her daim hazır tutulan böylesi orduların gadrine uğramış ve onlar tarafından harap edilmiş Roma, Kartaca ve Suriye'nin yanısıra diğer birçok ülke ve şehrin akıbeti herkese ders olmalı. Fransızların bu tutumunun anlamsızlığını aslında, bu talimli askerlerin sizin eğitimsiz askerleriniz karşısında bile çoğu zaman başarısızlığa uğraması da açıkça gösteriyor, ama bu konuda fazla konuşmayacağım, zira bu sefer de İngilizleri övdüğümü düşünebilirsiniz. Günlük deneyimlerimiz bize gösteriyor ki, hem şehirlerdeki zanaat sahipleri hem de köylerdeki çiftçiler bu aylak adamlarla savaşmaktan korkuyorlar; yeter ki vücutlarının bir uzvunu kaybetme talihsizliğine uğramamış ya da bir parça ekmeğe muhtaç olacak denli yoksullaşmamış olsunlar. Bu bakımdan, rahata alışıp güçten düşmüş ve kadınsı yaşam tarzları yüzünden gitgide yumuşamış bu kalıplı ve güçlü adamlar -zira soylular onları kendilerini şımartsınlar diye beslerler- iyi bakılıp beslenselerdi harekete geçmeye daha az yatkın olurlardı diye korkmanıza gerek yok. Ayrıca bir savaş çıkacak diye de -ki istemediğiniz sürece savaşa tutuşmazsınız- bu kadar çok adamı beslemek bana hiç de mantıklı görünmüyor. Zira bun-

lar savaştan daha çok önemsenmesi gereken barış zamanında daima bir huzursuzluk kaynağı olurlar. Ama bu hırsızlıklarının tek nedeninin bu olduğunu da düşünmüyorum; İngiltere'ye özgü bir neden daha var.' 'Nedir o?' dedi Kardinal. 'Küçükbaş hayvanlarınız.' dedim. 'Normalde son derece iyi huylu ve zahmetsizce beslenen bu hayvanlar şimdilerde öyle doymak bilmez hale geldiler ki, sırf köylerde değil, şehirlerde bile bıraksanız bizzat insanları yiyecekler. Zira krallığın herhangi bir köşesinde, o yörede otlanan koyundan elde edilen yünün normal yünden daha yumuşak olduğu ve daha pahalıya satıldığı duyulmayagörsün; o yörenin soyluları ve din adamları, o uhrevi dünyanın mensupları bile, zevk ve sefa içinde sürdürdükleri yaşamlarıyla halka hiçbir faydalarının dokunmaması yetmezmiş gibi, çiftliklerinin kira gelirleriyle yetinmeyip hayvancılığa yönelmeye karar veriyorlar. Ekip biçmeyi bırakıyorlar ve koyunlarının otlayacağı meralar açmak için evleri ve şehirleri yok ediyorlar. Sadece kiliseler ayakta kalıyor. Sanki parklar ve ormanlar yeterince yer kaplamıyormuş gibi, bu kıymetli yurttaşlarınız mevcut yerleşim yerlerini de insandan arındırıyorlar. Çünkü, ülkesinin sırtına yapışmış bir kene olan tatminsiz zavallının teki, binlerce dönümlük bir toprağı mera haline getirmeye karar verdiğinde; sadece kiracıların değil mülk sahiplerinin mülkleri de hileyle ya da zorla ellerinden alınıyor ya da bu insanlar bunları verimli biçimde kullanamadıkları için mülklerini satmak zorunda kalıyorlar. Böylece kadını erkeği, evlisi bekârı, genci yaşlısıyla, sayısız insan, yoksul ve geniş aileleriyle -zira çiftçilik kol gücü gerektiren bir iştir- nereye gideceklerini bilmeden ortada kalakalıyorlar. Eşyalarını yok pahasına satıyorlar ve buradan kazandıkları o azıcık para da